

Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

УДК 658.628:343.53:355.01

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20156214>

**Соціально-економічні ризики поширення фальсифікованої продукції
в умовах воєнного стану**

Чорна Тетяна Миколаївна

к.т.н., доцент, доцент кафедри митної справи та товарознавства,
Державний податковий університет, Ірпінь, Україна,
t.m.chorna@dpu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0001-9923-8737>

Сагайдак Ірина Степанівна

к.т.н., доцент, доцент кафедри митної справи та товарознавства,
Державний податковий університет, Ірпінь, Україна,
i.s.sahaidak@dpu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-7186-8830>

Солоп Анастасія Петрівна

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Державний податковий університет, Ірпінь, Україна,
anastasiia.solop@dpu.edu.ua, <https://orcid.org/0009-0003-0824-742X>

Ратушинська Надія Михайлівна

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Державний податковий університет, Ірпінь, Україна,
nadiia.ratushynska@dpu.edu.ua, <https://orcid.org/0009-0006-8218-6081>

Прийнято: 01.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

Анотація. Робота присвячена комплексному аналізу трансформації соціально-економічних ризиків, що виникають через поширення фальсифікованої продукції в умовах воєнного стану в Україні. **Метою** статті є ідентифікація та систематизація специфічних загроз національній безпеці, які суттєво загострилися у період 2022–2025 років. Робота обґрунтовує необхідність перегляду механізмів державного регулювання ринку товарів критичного призначення для мінімізації шкоди обороноздатності держави та здоров'ю населення.

Методи. Методологічну базу дослідження становить комплекс загальнонаукових методів. Логічне узагальнення використано для розмежування понять «контрафакт», «фальсифікат» та «сірий імпорт». Метод класифікації дозволив структурувати форми фальсифікації за об'єктами впливу. Статистичний аналіз звітних даних Бюро економічної безпеки України застосовано для оцінки масштабів тінізації товарних ринків та виявлення найбільш уразливих секторів економіки в умовах війни.

Результати. Показано, що під час війни характер впливу фальсифікату змінюється від економічних збитків до прямих безпекових загроз. Встановлено, що руйнування логістики та «дефіцитний попит» стимулюють наповнення ринку підробками стратегічного значення: засобами тактичної медицини, паливом, енергетичним обладнанням та ліками. Авторами розроблено матрицю ризиків, що охоплює оборонно-технічні, економіко-ресурсні, медико-біологічні та екологічні чинники. Виявлено, що використання гуманітарних каналів для легалізації підробок та цифровізація тіньових ринків створюють нові виклики для ринкового нагляду. Окрему увагу приділено фінансовому аспекту: фальсифікація продукції призводить до вимивання критичних ресурсів з оборонного бюджету через схеми ухилення від оподаткування.

Висновки. Протидія обігу фальсифікату в умовах війни визначена як пріоритетний напрям економічної безпеки. Наслідки поширення підробок

мають пролонгований характер, що особливо відчутно в екологічній сфері через забруднення ґрунтів неякісною агрохімією. Обґрунтовано необхідність посилення міжвідомчої координації митних, податкових та правоохоронних органів для захисту національної стійкості. Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення нормативної бази щодо захисту прав споживачів в особливий період.

Ключові слова: фальсифікована продукція, контрафакт, соціально-економічні ризики, тіньова економіка, воєнний стан, національна безпека.

Socioeconomic risks of the spread of counterfeit products under martial law

Chorna Tetiana

PhD (Technical Sciences), Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Customs and Commodity Science,
State Tax University, Irpin, Ukraine,
t.m.chorna@dpu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0001-9923-8737>

Sahaidak Iryna

PhD (Technical Sciences), Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Customs and Commodity Science,
State Tax University, Irpin, Ukraine,
i.s.sahaidak@dpu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-7186-8830>

Solop Anastasiia

student at the first (bachelor's) level of higher education,
State Tax University, Irpin, Ukraine,
anastasiia.solop@dpu.edu.ua, <https://orcid.org/0009-0003-0824-742X>

Ratushynska Nadiia

student at the first (bachelor's) level of higher education,
State Tax University, Irpin, Ukraine,
nadiia.ratushynska@dpu.edu.ua, <https://orcid.org/0009-0006-8218-6081>

Abstract. The article is devoted to a comprehensive analysis of the transformation of socio-economic risks arising from the spread of falsified products under martial law in Ukraine. **The aim** of the article is to identify and systematize specific threats to national security that have significantly intensified during the 2022–2025 period. The study substantiates the necessity of revising state regulation mechanisms for the market of critical goods to minimize damage to the state's defense capability and public health.

Methods. The methodological framework of the study consists of a complex of general scientific methods. Logical generalization was used to distinguish between the concepts of «counterfeit», «falsified product», and «grey import». The classification method allowed for structuring forms of falsification by their objects of impact. Statistical analysis of report data from the Economic Security Bureau of Ukraine was applied to assess the scale of shadow commodity markets and identify the most vulnerable economic sectors under war conditions.

Results. It is proven that during the war, the nature of the impact of falsified goods changes from economic losses to direct security threats. It was established that logistics disruptions and «deficit demand» stimulate the market saturation with strategic-level fakes: tactical medicine, fuel, power equipment, and pharmaceuticals. The authors developed a risk matrix encompassing military-technical, economic-resource, medical-biological, and environmental factors. It was revealed that the misuse of humanitarian channels for the legalization of fakes and the digitalization of shadow markets create new challenges for market surveillance. Particular attention is paid to the financial aspect: product falsification leads to the depletion of critical resources from the defense budget through tax evasion schemes.

Conclusions. Countering the circulation of falsified products under war conditions is identified as a priority area of economic security. The consequences of spreading fakes are of a prolonged nature, which is especially noticeable in the environmental sphere due to soil contamination with low-quality agrochemicals. The necessity of strengthening interagency coordination between customs, tax, and law enforcement authorities to protect national resilience is substantiated. The research results can be used to improve the regulatory framework for consumer protection during special periods.

Keywords: falsified products, counterfeit goods, socio-economic risks, shadow economy, martial law, national security.

Постановка проблеми. Сучасні дослідження засвідчують, що торгівля контрафактною та фальсифікованою продукцією є однією з найбільш масштабних загроз для світової економіки та міжнародної торгівлі. За оцінками міжнародних організацій, станом на 2021 рік обсяг світової торгівлі підробленими товарами становив близько 467 млрд доларів США, що еквівалентно приблизно 2,3% світового імпорту [1]. Поширення фальсифікованої продукції супроводжується суттєвими втратами державних бюджетів, недоотриманням податкових і митних надходжень, послабленням конкурентних позицій легального бізнесу та погіршенням інвестиційного клімату. Водночас негативний вплив фальсифікату виходить далеко за межі економічної сфери, оскільки стосується питань громадського здоров'я, безпеки споживачів та стабільного функціонування стратегічно важливих секторів економіки. Особливу небезпеку становить обіг підроблених лікарських засобів, алкогольної продукції, агрохімікатів, паливно-мастильних матеріалів та інших товарів, використання яких може створювати прямі ризики для життя і здоров'я населення, продовольчої безпеки та екологічної стабільності.

Для України проблема поширення фальсифікованої продукції в умовах воєнного стану набуває особливої актуальності та перетворюється на складову загроз національній безпеці держави. Повномасштабна війна супроводжується посиленням тінізації економічних процесів, порушенням логістичних ланцюгів постачання, зростанням дефіциту окремих груп товарів і підвищенням попиту на дешевші альтернативи. За таких умов незаконний обіг контрафактної та фальсифікованої продукції стає одним із чинників ослаблення економічної стійкості держави та зменшення її фінансових ресурсів. Згідно з оцінками експертів, втрати бюджету України від тіньових схем, зокрема контрабанди, «сірого» імпорту та контрафакту, у 2024 році становили від 375 до 603 млрд грн [2, 3]. При цьому сума у 603 млрд грн є співставною з понад 20% оборонного бюджету держави на відповідний період [4], що свідчить про безпосередній вплив масштабів тіньової економіки на обороноздатність країни. Як зазначається у дослідженнях, тіньовий сектор в умовах війни фактично «вимиває» ресурси, необхідні для фінансування сектору безпеки та оборони [5].

Додатковим ризиком є те, що високий рівень нелегальної торгівлі та поширення контрафакту негативно впливають на міжнародний імідж держави, інвестиційну привабливість та рівень довіри до інституційного середовища [6]. В умовах воєнного стану особливо небезпечними стають випадки зловживання гуманітарними каналами постачання, реалізації підроблених лікарських засобів, засобів тактичної медицини, військового спорядження та іншої продукції критичного призначення [1, 5, 7–8]. Це не лише посилює економічні втрати, а й створює прямі загрози життю населення, підриває довіру суспільства та міжнародних партнерів до системи державного контролю й механізмів гуманітарного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика поширення фальсифікованої продукції привертає значну увагу як зарубіжних вчених, так науковців з України. Зокрема, дослідження [9] доводить, що поширення

підробленої продукції спричиняє втрати доходів бізнесу, збільшення витрат на захист брендів і посилення системних ризиків. Автори [10] встановили, що фрагментація глобальних ланцюгів постачання знижує прозорість походження товарів і полегшує проникнення контрафакту на ринки. Умови воєнного стану додатково посилюють ці ризики через порушення логістики та розвиток неформальної торгівлі.

Соціально-поведінкові аспекти споживання фальсифікованої продукції розглянуто у дослідженні [11], де основними чинниками попиту визначено низький рівень доходів населення, доступність дешевших альтернатив і недовіру до офіційних каналів постачання. Водночас використання контрафакту має не лише економічні, а й соціальні наслідки, впливаючи на суспільні норми та поведінку споживачів [12].

Сучасні вітчизняні дослідження акцентують увагу на специфіці поширення контрафактної продукції в умовах воєнного стану. У праці [13] зазначено, що цифровізація економіки, глобалізація торгівлі та недосконалість механізмів захисту прав інтелектуальної власності сприяють зростанню обсягів контрафакту. У дослідженні [14] встановлено, що війна супроводжується трансформацією економічної злочинності, появою нових схем шахрайства та розширенням тіньових ринків.

Вагомий внесок у дослідження глобальних масштабів торгівлі контрафактом зроблено також міжнародними організаціями. У звітах OECD та EUIPO зазначається, що фальсифікована продукція становить значну частку світової торгівлі та є складовою транснаціональних злочинних мереж [15]. Дослідження [16] демонструє, що масштаби імпорту контрафакту залежать від ефективності митного контролю, розвитку інституційного середовища та рівня доходів населення країни.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість наукових праць, присвячених проблемам незаконного обігу фальсифікованої та контрафактної продукції, недостатньо дослідженими

залишаються питання трансформації соціально-економічних ризиків її поширення в умовах воєнного стану. Наявні дослідження переважно зосереджені на економічних збитках, порушенні прав інтелектуальної власності або окремих аспектах тінізації ринку, тоді як специфічні ризики воєнного періоду, пов'язані із загрозами обороноздатності, функціонуванню критичної інфраструктури, системі охорони здоров'я та гуманітарному забезпеченню, потребують додаткового наукового осмислення.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження трансформації соціально-економічних ризиків поширення фальсифікованої продукції в умовах воєнного стану, а також визначення специфічних загроз, що виникли або суттєво посилилися внаслідок повномасштабної війни в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження соціально-економічних ризиків поширення фальсифікованої продукції в умовах воєнного стану потребує комплексного підходу, який передбачає не лише оцінку масштабів незаконного обігу товарів, а й аналіз трансформації характеру пов'язаних із ним загроз. В умовах воєнного часу фальсифікат виходить за межі традиційної проблематики порушення прав інтелектуальної власності чи недобросовісної конкуренції та набуває ознак багатофакторної загрози економічній стабільності, громадському здоров'ю, функціонуванню критичної інфраструктури й національній безпеці держави.

У зв'язку з цим важливого значення набуває чітке розмежування базових категорій, що характеризують незаконний обіг товарів, а також систематизація основних форм і проявів фальсифікації продукції. Це створює підґрунтя для подальшого аналізу специфічних ризиків, які суттєво загострилися в Україні в умовах повномасштабної війни.

У сучасній науковій дискусії важливим є чітке розмежування понять, що характеризують різні форми незаконного обігу товарів та деструктивних явищ у сфері ринкових відносин. Незважаючи на взаємозв'язок між цими категоріями, кожна з них має власну економічну та правову природу,

специфіку механізмів функціонування й об'єкт порушення. Для системного розуміння відмінностей між основними категоріями, пов'язаними з незаконним обігом продукції, доцільно звернутися до порівняльної характеристики, наведеної у табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика базових категорій ринкових правопорушень

Поняття	Визначення	Ключова ознака
Фальсифікована продукція	Товари, виготовлені з порушенням технології або з навмисною зміною (підміною) складників, що супроводжується дезінформацією споживача.	Невідповідність фактичних характеристик продукції заявленим.
Контрафакт	Продукція, випущена з незаконним використанням об'єктів інтелектуальної власності (логотипів, торгових марок, патентів).	Порушення виключних прав правовласника. Часто є інструментом недобросовісної конкуренції на транскордонних ринках.
Сірий імпорт (паралельний імпорт)	Ввезення оригінальних товарів на територію країни без дозволу офіційного дистриб'ютора або правовласника через неавторизовані канали.	Законність виробництва товару при порушенні встановлених каналів дистрибуції.
Тіньова економіка	Сукупність економічних відносин, які не обліковуються державою та здійснюються поза межами законодавчого поля.	Приховування доходів та ухилення від податків.

Джерело: узагальнено авторами

Наведене розмежування понять свідчить, що фальсифікація продукції є багатокомпонентним явищем, яке поєднує економічні, правові та соціальні аспекти. При цьому найбільшу небезпеку в умовах воєнного стану становлять саме ті форми незаконного обігу товарів, які безпосередньо впливають на безпеку споживачів, функціонування критичної інфраструктури та обороноздатність держави.

Залежно від способу впливу на характеристики товару та механізму введення споживача в оману фальсифікація продукції може проявлятися у різних формах:

- асортиментна (видова) – заміна товару одного виду або сорту іншим, дешевшим, із подібними зовнішніми ознаками (наприклад, видавання маргарину за вершкове масло);
- якісна – застосування добавок чи компонентів, що імітують високу якість, при фактичному погіршенні споживчих властивостей (використання барвників, ароматизаторів);
- кількісна – навмисне відхилення параметрів товару (маси, об'єму, довжини) від значень, зазначених на пакуванні;
- інформаційна – надання недостовірних даних у супровідних документах, маркуванні або рекламі щодо походження, складу чи термінів придатності.

На практиці окремі види фальсифікації часто поєднуються між собою, що ускладнює їх виявлення та підвищує рівень ризиків для споживачів і держави. Особливо небезпечними є випадки комплексної фальсифікації, коли одночасно змінюються якісні характеристики продукції та фальсифікується інформація щодо її походження або властивостей.

Практика незаконного обігу товарів свідчить, що характер фальсифікації, способи підробки та рівень пов'язаних ризиків суттєво відрізняються залежно від функціонального призначення продукції. Якщо в одних випадках наслідки обмежуються економічними збитками та введенням споживача в оману, то в інших – йдеться про прямі загрози життю людини, громадському здоров'ю, екологічній безпеці та обороноздатності держави. Особливо високий рівень небезпеки характерний для підробок у сферах харчової продукції, фармацевтики, паливно-енергетичного сектору та товарів

військового призначення. Детальний аналіз методів фальсифікації та їх наслідків за основними групами товарів систематизовано у таблиці 2.

Таблиця 2

Аналіз специфіки фальсифікації стратегічних груп товарів

Група товарів	Основні методи підробки	Наслідки
Харчові продукти	Підміна тваринних жирів рослинними, введення несанкціонованих консервантів та барвників, порушення мікробіологічних показників.	Медико-біологічні: гострі отруєння, накопичення канцерогенів, прояви алергії у населення. Економічні: недобросовісна конкуренція, деградація вітчизняного агросектору.
Лікарські засоби	Повна відсутність діючої речовини, заміна компонентів на дешевші або токсичні аналоги, підробка термінів придатності.	Критичні: летальні випадки через відсутність терапевтичного ефекту, розвиток резистентності до ліків, підрив довіри до системи охорони здоров'я.
Паливо	Навмисне змішування низькооктанового бензину з розчинниками, додавання метанолу та надмірної кількості присадок.	Технічні: передчасне зношення двигунів, вихід з ладу паливних систем. Екологічні: зростання токсичності викидів (CO, NOx). Бюджетні: недоотримання акцизних зборів.
Товари військового призначення	Використання звичайних марок сталі замість броньованої, заміна нових комплектуючих на відновлені (б/в), підробка сертифікатів балістичного захисту.	Стратегічні: втрата боєздатності техніки під час виконання завдань, поранення або загибель особового складу, підрив національної безпеки та обороноздатності в умовах війни.

Джерело: узагальнено авторами

Наявність у цивільному обігу фальсифікованої продукції спричиняє комплекс негативних наслідків, які охоплюють економічну, соціальну, безпекову, кримінологічну та екологічну сфери. Масштаб і характер таких наслідків залежать від специфіки товарної групи, рівня поширення контрафактної продукції та ефективності державного контролю за ринковим

обігом товарів. Водночас у сучасних умовах негативний вплив фальсифікату виходить далеко за межі порушення прав інтелектуальної власності чи недобросовісної конкуренції та дедалі більше пов'язується із загрозами громадському здоров'ю, економічній стабільності й національній безпеці.

Економічні наслідки. Поширення фальсифікованої продукції призводить до значних фінансових втрат легального бізнесу через недобросовісну конкуренцію та витіснення оригінальної продукції дешевшими підробками. Зокрема, у країнах ЄС лише у секторах одягу, косметики та іграшок щорічні втрати оцінюються приблизно у 16 млрд євро [1]. Тінізація товарного ринку супроводжується масовим недоотриманням податкових і митних надходжень, а також негативно впливає на інвестиційний клімат та міжнародну репутацію держави [17–19]. Крім того, скорочення обсягів реалізації легальної продукції спричиняє втрату робочих місць. Наприклад, у секторі виробництва одягу в ЄС через поширення контрафакту щороку втрачається близько 160000 робочих місць [1].

Водночас оцінка реальних масштабів обігу фальсифікованої та контрафактної продукції в Україні суттєво ускладнюється високим рівнем латентності таких правопорушень, фрагментарністю статистичного обліку та відсутністю єдиної системи моніторингу незаконного товарообігу. Наявні офіційні дані переважно відображають результати діяльності правоохоронних і контролюючих органів щодо виявлених випадків незаконного виробництва та реалізації підробленої продукції, що не дає змоги повною мірою оцінити фактичні обсяги тіньового ринку.

Масштаби проблеми підтверджуються результатами діяльності Бюро економічної безпеки України. Лише протягом 2024 року детективами БЕБ було вилучено контрафактної продукції орієнтовною вартістю близько 400 млн грн, серед якої – техніка, джерела живлення, побутова хімія, одяг, взуття, парфумерія, автомобільні мастила, продукти харчування та підакцизна продукція [20]. У межах розслідування кримінальних проваджень

задокументовано діяльність понад 10 нелегальних виробництв контрафактної продукції та розслідувано 82 кримінальні провадження за фактами незаконного використання знаків для товарів і послуг [20]. У сфері незаконного обігу підакцизних товарів упродовж 2024 року БЕБ здійснювало досудове розслідування у 514 кримінальних провадженнях, з яких 351 стосувалося тютюнових виробів [20–22]. Активне використання онлайн-платформ і поштових сервісів для реалізації контрафактної продукції суттєво ускладнює контроль за її обігом [23].

Соціально-безпекові наслідки. Особливу небезпеку становить поширення фальсифікованих лікарських засобів, медичних виробів, дитячих товарів, косметики та електроніки. Підроблені лікарські засоби можуть містити токсичні домішки або взагалі не містити діючої речовини, що призводить до відсутності терапевтичного ефекту, розвитку резистентності до препаратів і летальних випадків [6, 24]. За оцінками міжнародних організацій, від наслідків використання фальсифікованих медикаментів у світі щорічно помирає понад 1 млн осіб [2, 24]. Значний суспільний резонанс викликали випадки смерті понад 300 дітей у 2022 році внаслідок використання підроблених сиропів від кашлю, що містили промислові розчинники [6]. Небезпечними для життя і здоров'я споживачів є також підроблені іграшки, косметична продукція та електроніка, які часто виготовляються з використанням токсичних матеріалів і можуть спричиняти травми, опіки або отруєння [1].

Кримінологічні наслідки. Виробництво та реалізація фальсифікованої продукції тісно пов'язані з діяльністю транснаціональних кримінальних мереж, які використовують контрафактний бізнес як джерело фінансування інших незаконних видів діяльності, зокрема торгівлі наркотиками, людьми та зброєю [17]. У процесі виробництва підробок нерідко використовується примусова та дитяча праця, а також порушуються базові вимоги безпеки праці [8, 25–26]. Крім того, функціонування тіньового ринку контрафактної

продукції створює сприятливі умови для поширення корупційних практик у правоохоронних, контролюючих і митних органах [2, 18].

Екологічні наслідки. Вагомою складовою негативного впливу фальсифікованої продукції є екологічні ризики, пов'язані з використанням небезпечних або заборонених компонентів у процесі виробництва підробок. Особливу загрозу становлять фальсифіковані пестициди, агрохімікати та нафтопродукти, використання яких призводить до забруднення ґрунтів і вод токсичними речовинами, деградації екосистем та погіршення стану продовольчої безпеки [27–28].

В умовах повномасштабної війни в Україні проблема поширення фальсифікованої продукції набула нових ознак та вийшла за межі традиційних економічних ризиків. Порушення логістичних ланцюгів постачання, дефіцит окремих груп товарів, зниження платоспроможності населення та переорієнтація значної частини державних ресурсів на потреби оборони створили сприятливі умови для активізації тіньового сектору економіки та розширення незаконного обігу контрафактної продукції. За таких умов відбулася трансформація характеру ризиків: поряд із класичними економічними збитками суттєво зросло значення безпекових, оборонних, медико-біологічних та інфраструктурних загроз.

Особливої актуальності набув так званий «дефіцитний попит» на товари критичного призначення, зокрема паливо, генератори, лікарські засоби, засоби тактичної медицини та військове спорядження. Водночас тимчасове послаблення окремих механізмів державного контролю та стрімке зростання обсягів неформальної торгівлі сприяли проникненню на ринок небезпечних підробок, використання яких створює прямі ризики для життя і здоров'я населення, функціонування критичної інфраструктури та обороноздатності держави. У цих умовах фальсифікат перетворюється не лише на економічну проблему, а й на чинник дестабілізації системи національної безпеки.

Систематизацію специфічних ризиків, характерних для українського ринку в період 2022–2025 рр., наведено у таблиці 3.

Таблиця 3

Аналіз специфічних ризиків обігу фальсифікованої продукції в Україні
(2022–2025 рр.)

Категорія ризиків	Об'єкт впливу (групи товарів)	Характер загрози в умовах війни	Соціально-економічні наслідки
Оборонно-технічні	Тактична медицина (турнікети, гемостатики), запчастини до спецтехніки.	Невідповідність критичних засобів порятунку заявленим характеристикам, вихід з ладу техніки в бойових умовах.	Підвищення ризиків для життя військовослужбовців, підрив боєздатності підрозділів, недовіра до волонтерських поставок.
Економіко-ресурсні	Пально-мастильні матеріали, енергетичне обладнання (генератори).	Масове виробництво «кустарного» пального через дефіцит, підробка потужності та систем захисту енергетичного обладнання.	Вихід з ладу критичної інфраструктури, наповнення «тіньового» сектору економіки, збитки бюджету.
Медико-біологічні	Життєво необхідні ліки, антибіотики, антисептики.	Використання гуманітарних каналів для легалізації підробок, відсутність діючої речовини в умовах обмеженого доступу до меддопомоги.	Зростання смертності; розвиток резистентності до препаратів, загроза масових епідемій.
Екологічні	Агрохімія (пестициди), низькоякісні нафтопродукти.	Використання заборонених токсичних компонентів у підробках, забруднення ґрунтів сполуками важких металів від «чорних» НПЗ.	Незворотна деградація сільськогосподарських угідь, погіршення якості підземних вод; екоцид.

Джерело: узагальнено авторами

Наведені у таблиці ризики свідчать про суттєву трансформацію наслідків поширення фальсифікованої продукції в умовах війни. Якщо у

мирний період домінували переважно економічні збитки та порушення конкурентного середовища, то в сучасних умовах на перший план виходять ризики, пов'язані із забезпеченням життєдіяльності населення, функціонуванням критичної інфраструктури та підтриманням обороноздатності держави. Особливо небезпечним є поширення підроблених товарів критичного призначення, використання яких може безпосередньо впливати на результати бойових операцій, стан системи охорони здоров'я та енергетичну безпеку країни.

Водночас окремі категорії ризиків мають взаємопов'язаний характер і здатні посилювати одна одну. Зокрема, економічні втрати від тінізації ринку зменшують фінансові можливості держави щодо забезпечення оборонних потреб, тоді як поширення фальсифікованих паливно-мастильних матеріалів, медикаментів або елементів військового спорядження створює додаткові технічні, медичні та стратегічні загрози. Це свідчить про необхідність розгляду проблеми фальсифікованої продукції не лише у площині економічної безпеки, а як комплексного виклику для системи державного управління в умовах воєнного часу.

Висновки. Проведений аналіз засвідчив, що в умовах повномасштабної війни проблема поширення фальсифікованої продукції в Україні зазнала суттєвої трансформації та вийшла за межі традиційної проблематики порушення прав інтелектуальної власності й недобросовісної конкуренції. Встановлено, що в період 2022–2025 рр. фальсифікат набув ознак комплексної соціально-економічної та безпекової загрози, яка безпосередньо впливає на економічну стійкість держави, громадське здоров'я, функціонування критичної інфраструктури та обороноздатність країни.

Дослідження показало, що в умовах воєнного стану найбільшого поширення набули ризики, пов'язані з обігом підроблених товарів критичного призначення, зокрема лікарських засобів, паливно-мастильних матеріалів, агрохімікатів, генераторів, засобів тактичної медицини та військового

спорядження. На відміну від мирного періоду, наслідки використання такої продукції можуть проявлятися не лише у формі економічних збитків, а й у вигляді прямих загроз життю населення, втрати боєздатності техніки, порушення функціонування енергетичної інфраструктури та погіршення екологічної ситуації.

Особливої уваги потребує довгостроковий вплив фальсифікованої агрохімії та неякісних нафтопродуктів, використання яких здатне посилювати екологічні наслідки бойових дій і створювати додаткові ризики для продовольчої безпеки держави. У зв'язку з цим протидію незаконному обігу фальсифікованої продукції доцільно розглядати як важливу складову системи забезпечення національної безпеки України у воєнний та повоєнний періоди. Це зумовлює необхідність посилення державного ринкового нагляду, удосконалення міжвідомчої координації та підвищення відповідальності за виробництво й реалізацію підроблених товарів критичного призначення.

Список використаних джерел

1. Economic Impact of Counterfeiting in the Clothing, Cosmetics, and Toys Sectors in the EU : report. *European Union Intellectual Property Office (EUIPO)*. 2024. 106 p. URL: https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/2024_Clothing_Cosmetics_Toys/2024_Economic_Impact_of_counterfeiting_in_clothing_cosmetics_toys_FullR_en.pdf (дата звернення: 28.04.2026).
2. Oliinychuk O. Muravska Y., Kolesnikov A., Savka N., Oliinychuk R., Moskaliuk N. Fighting counterfeit as a threat to the economic security of the state on the basis of criminology research. *Law, Policy and Security*. 2023. Vol. 1, № 1. P. 26–40.
3. Експерти нарахували до 603 млрд грн втрат для економіки від тінювих схем. *Zaxid.net*. 2025. URL: https://zaxid.net/eksperti_narahuvali_do_603_mlrd_grn_vtrat_dlya_ekonomiki_vi_d_tinovih_shem_n1622759 (дата звернення: 29.04.2026).
4. Ukraine – Intellectual Property / V. Savchuk, O. Tsurkan. *Legal Landscapes. Legal 500*. 2025. 6 p. URL: <https://www.legal500.com/guides/wp-content/uploads/sites/1/2025/09/Ukraine-Legal-Landscapes-IP.pdf> (дата звернення: 29.04.2026).

5. Shostko O., Dryomin V., Melnychuk T., Dunaieva T. Illicit Trade in Wartime: Ukraine's Trends and Challenges for Counteraction. *International Annals of Criminology*. 2025. 63 (1). P. 75-106. DOI: <https://doi.org/10.1017/cri.2025.7>
6. WHO Delays Reform of Falsified Medicines Mechanism Amid Overlapping Health Crises. *Health Policy Watch*. 2024. URL: <https://healthpolicy-watch.news/who-delays-falsified-medicine-mechanism-reform-amid-health-crisis/> (дата звернення: 24.04.2026).
7. New York Man Pleads Guilty to Conspiracy to Unlawfully Export Dual-Use Electronics Used in Russian Military UAVs. *The United States Department of Justice*. 2024. URL: <https://www.justice.gov/archives/opa/pr/new-york-man-pleads-guilty-conspiracy-unlawfully-export-dual-use-electronics-used-russian> (дата звернення: 24.04.2026).
8. Publications. *Transnational Alliance to Combat Illicit Trade (TRACIT)*. URL: <https://www.tracit.org/publications.html> (дата звернення: 29.04.2026).
9. Shepherd D., Wilson J., Gaudette T. Brand protection and counterfeit products: an examination of resourcing. *Journal of Economic Criminology*. 2026. Vol. 11. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jeconc.2025.100202>
10. Ghadge A., Duck A., Er M., Caldwell N. Deceptive counterfeit risk in global supply chains. *Supply Chain Forum: An International Journal*, 22(2), 87–99. DOI: <https://doi.org/10.1080/16258312.2021.1908844>
11. Ofori-Parku, S.S., Park, S.E. I (Don't) want to consume counterfeit medicines: exploratory study on the antecedents of consumer attitudes toward counterfeit medicines. *BMC Public Health*. 2022. № 22, 1094. DOI: <https://doi.org/10.1186/s12889-022-13529-7>
12. Razmus W., Grabner-Kräuter S., Adamczyk G. Counterfeit brands and Machiavellianism: Consequences of counterfeit use for social perception. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 2024. Volume 76. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2023.103579>.
13. Андрощук Г. О. Захист прав інтелектуальної власності у ес: цифрова трансформація та реформа митної служби. *Наука, технології, інновації*. 2024. № 1. С. 103–111. <http://doi.org/10.35668/2520-6524-2024-1-11>
14. Koibichuk V., Kochnieva V., Buriak A., Petrushenko Y., Yehorova Y. Description of new financial fraud and money laundering schemes during the war in ukraine. *Socio-Economic Relations in the Digital Society*. 2024. 4 (54), 29–38. <https://doi.org/10.55643/ser.4.54.2024.582>
15. Mapping Global Trade in Fakes 2025. OECD, EUIPO. Paris : OECD Publishing, 2025. URL: https://www.oecd.org/en/publications/mapping-global-trade-in-fakes-2025_94d3b29f-en.html (дата звернення: 29.04.2026).
16. Why Do Countries Import Fakes? : report. OECD, EUIPO. 2023. 55 p. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/07/why-do-countries-import-fakes_2308c1c9/8a4a4508-en.pdf (дата звернення: 28.04.2026).

17. Anti-counterfeiting and Piracy. Ukrainian Law Firms 2024. A Handbook for Foreign Clients. 2024. URL: <https://2024.ukrainianlawfirms.com/reviews/anti-counterfeiting-and-piracy/> (дата звернення: 29.04.2026).

18. The Societal Costs of Illicit Trade. Transnational Alliance to Combat Illicit Trade (TRACIT). URL: <https://www.tracit.org/societal-costs-of-illicit-trade.html> (дата звернення: 29.04.2026).

19. Тіньова економіка України: втрати бюджету зростають через конверти й імпорт. *NV Бізнес*. 2024. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/tinova-ekonomika-ukrajini-vtrati-byudzhetu-zrostayut-cherez-konverti-y-import-50557649.html> (дата звернення: 29.04.2026).

20. З початку року детективи Бюро економічної безпеки вилучили на 400 млн грн контрафактної продукції. *Бюро економічної безпеки України*. 2024. URL: <https://esbu.gov.ua/news/z-pochatku-roku-detektyvy-biuro-ekonomichnoi-bezpeky-vyluchyly-na-400-mln-hrn-kontrafaktnoi-produktsii> (дата звернення: 30.04.2026).

21. За матеріалами Бюро економічної безпеки позбавлено ліцензії 3 відомі тютюнові компанії. *Бюро економічної безпеки України*. 2024. URL: <https://esbu.gov.ua/news/za-materialamy-biuro-ekonomichnoi-bezpeky-pozbavleno-litsenzii-3-vidomi-tiutiunovi-kompanii> (дата звернення: 28.04.2026).

22. БЕБ припинило роботу чотирьох сайтів через які продавали контрафактні та фальсифіковані алкоголь і сигарети. *Бюро економічної безпеки України*. 2023. URL: <https://esbu.gov.ua/news/beb-prypynylo-robotu-chotyrokhsaitiv-cherez-iaki-prodavaly-kontrafaktni-ta-falsyfikovani-alkohol-i-syharety> (дата звернення: 28.04.2026).

23. Звіт про діяльність Бюро економічної безпеки України за 2024 рік. Київ : БЕБ України, 2025. URL: <https://esbu.gov.ua/storage/app/sites/32/2025/Zvit-ESBU-2024.pdf> (дата звернення: 28.04.2026).

24. Grynko L., Chorny H., Kostenko M. Sale of falsified medicines via the internet in ukraine: problems of detection and counteraction. *Wiadomości Lekarskie Medical Advances*. 2023. Vol. LXXVI, iss. 5. pt. 1. P. 1006–1012. DOI: <https://doi.org/10.36740/WLek202305132>

25. Labour Exploitation and Illicit Trade. OECD, EUIPO. Paris : OECD Publishing, 2024. URL: https://www.oecd.org/en/publications/labour-exploitation-and-illicit-trade_c55a3f66-en/full-report.html (дата звернення: 29.04.2026).

26. New OECD-EUIPO study reveals strong links between counterfeiting and labour exploitation. *European Union Intellectual Property Office (EUIPO)*. 2024. URL: <https://www.euiipo.europa.eu/en/news/new-oecd-euiipo-study-reveals-strong-links-between-counterfeiting-and-labour-exploitation> (дата звернення: 29.04.2026).

27. Sectors. *Transnational Alliance to Combat Illicit Trade (TRACIT)*. URL: <https://www.tracit.org/sectors.html> (дата звернення: 29.04.2026).

28. OLAF played key role in Ukraine's uncovering of massive underground pesticide production. *European Anti-Fraud Office (OLAF)*. 2025. URL: https://anti-fraud.ec.europa.eu/media-corner/news/olaf-played-key-role-ukraines-uncovering-massive-underground-pesticide-production-2025-07-18_en (дата звернення: 29.04.2026).